SEJ
SPOŁECZEŃSTWO
EDUKACJA
JĘZYK

Tom 17/2023, ss. 137-156
ISSN 2353-1266
e-ISSN 2449-7983
DOI: 10.19251/sej/2023.17(9)
www.sej.mazowiecka.edu.pl
Otrzymano: 15.04.2023
Zaakceptowano: 10.06.2023
Opublikowano: 21.09.2023

CC BY

Anna Mróz
Studium Języków Obcych
Uniwersytet Opolski

WSKAZÓWKI DOTYCZĄCE NAUCZANIA SŁOWNICTWA PODCZAS ZAJĘĆ JĘZYKA ANGIELSKIEGO W FORMIE ZDALNEJ

VOCABULARY TEACHING TIPS FOR ENGLISH REMOTE CLASSES

Streszczenie:

Celem artykułu jest zaproponowanie nauczycielom i wykładowcom języka angielskiego wybranych przez autorkę rozwiązań sprawdzonych na różnych szczeblach edukacji, dotyczących nauczania słownictwa poprzez zasoby wirtualne podczas zajęć zdalnych. Od momentu przejścia na nauczanie zdalne, spowodowane pandemią koronawirusa, umiejętność korzystania z zasobów wirtualnych stała się nieodzowna. Na początku artykułu poruszono kwestię znajomości słownictwa.

Summary:

The article aims to propose solutions for English teachers at various levels of education and lecturers for teaching vocabulary through virtual resources during remote classes. Since the transition to the remote teaching mode, caused by the coronavirus pandemic, the ability to use virtual resources has become an indispensable skill. At the beginning of the article, the issue of vocabulary knowledge was discussed. Subsequently, an attempt was made to diagnose problems related to teaching

Następnie podjęto w nim próbę diagnozy problemów związanych z nauczaniem słownictwa podczas zajęć w formie stacjonarnej, a także zdalnej. Zaproponowano wykorzystanie wybranych źródeł elektronicznych i opisano, w jaki sposób prowadzący zajęcia języka angielskiego mogliby ich użyć (WordWall, AnswerGarden, Memrise, BBC Learning English i Ororo TV). Zasoby te mogą przyczynić się do uatrakcyjnienia procesu uczenia się słownictwa w środowisku wirtualnym i ułatwienia uczniom i studentom zapamiętania leksyki.

Słowa kluczowe: nauczanie słownictwa, zajęcia zdalne, narzędzia wirtualne

vocabulary during in-person and remote classes. The use of selected electronic sources was proposed (*WordWall*, *AnswerGarden*, *Memrise*, *BBC Learning English* and *Ororo TV*) and they could be used during classes. Their incorporation is intended at making the vocabulary learning process more attractive and making it easier for students to memorize vocabulary.

Keywords: vocabulary teaching, remote classes, virtual tools

1. Wprowadzenie

Pandemia koronawirusa wymusiła przejście na zdalny tryb nauczania. Dla większości pedagogów na świecie była to całkowicie nowa sytuacja. Korzystanie z różnorodnych narzędzi cyfrowych rekomendowanych przez instytucje edukacyjne, np. platform Microsoft Teams, Microsoft Forms czy Moodle, wymagało szybkiego ich opanowania i wdrożenia. Co więcej, zmiany wymagały także sposoby prowadzenia zajęć, szczególnie jeśli wcześniej były dostosowane przede wszystkim do stacjonarnej formy ich odbywania. Dostosowanie się do nowej sytuacji w szkolnictwie nie było łatwe, jednak umożliwiło nowe sposoby pracy podczas lekcji lub zajęć – szczególnie te z wykorzystaniem nowoczesnych technologii.

Przedmiotem niniejszej publikacji są wskazówki dla nauczycieli i wykładowców dotyczące sposobów przetwarzania słownictwa na lekcjach lub zajęciach języka angielskiego w formie zdalnej, które mogą także stanowić uzupełnienie zajęć z wykorzystaniem tradycyjnych metod pracy ze słownictwem. Być może będą one pomocne w pracy z uczniami czy studentami. Pierwsza część artykułu traktuje o tym, co znaczy znać dane słowo lub wyrażenie. Następnie przedstawiono najczęściej występujące problemy związane z uczeniem się słownictwa. W kolejnych sekcjach zaproponowano sposoby uatrakcyjnienia przetwarzania słownictwa z wykorzystaniem stron internetowych oraz aplikacji mobilnych.

2. Znajomość słownictwa

Znajomość słownictwa jest ważnym elementem nauki języka obcego. Wilkins (1972) stwierdził, że „bez gramatyki niewiele można wyrazić, [natomiast] bez słownictwa nie można wyrazić nic" [tłum. wł.]. Co znaczy, że ktoś zna dane słowo lub wyrażenie?

Odpowiedź na to pytanie jest niejednoznaczna. Nation (1990, 31) stworzył listę aspektów, które świadczą o znajomości danego słowa. Należą do niej następujące elementy:

1. Słowna forma wyrazu.
2. Pisemna forma.
3. Zachowanie gramatyczne.
4. Zachowanie kolokwialne.
5. Częstotliwość występowania.
6. Ograniczenia stylistyczne związane z rejestrem.
7. Znaczenie konceptualne.
8. Powiązania z innymi słowami.

Badacz w późniejszym czasie (2001, 27) ją zmodyfikował, kładąc nacisk na takie czynniki, jak wiedza związana z formą, znaczeniem oraz sposobem użycia danej jednostki leksykalnej w kontekście tworzenia wypowiedzi ustnych i pisemnych, jak również umiejętności ich zrozumienia.

Thornbury i Harmer (2002) również stworzyli listę aspektów, które należy uwzględnić, opisując pojęcie znajomości słownictwa. Należą do nich informacje semantyczne, syntaktyczne, fonologiczne, ortograficzne, morfologiczne, kognitywne, kulturowe oraz autobiograficzne, które niosą ze sobą wyrazy. W opinii autorki artykułu o tym, czy dana osoba poznała jednostkę leksykalną, świadczy poprawne użycie jej w sytuacji, w której byłoby to wskazane. Mogą być to sytuacje formalne, np. w szkole, na studiach czy w pracy, podczas których trzeba się wypowiedzieć w języku obcym; jak również nieformalne, np. komunikacja z rdzennym mieszkańcem danego kraju, która jest prowadzona w hotelu.

Nauczenie się nowego słowa wymaga wysiłku ze strony ucznia czy studenta. Kojic-Saba i Lightbown (1999, 16) udowodnili, że aby osiągnąć wymierne rezultaty, uczący muszą włożyć dodatkowy wysiłek w proces uczenia się – tak, aby miał miejsce również poza zajęciami i był rozwijany w formie samodzielnej nauki. Z tego powodu prowadzący powinni urozmaicać swoje zajęcia, w tym sposoby przetwarzania nowo poznanych słów, by pomóc w lepszym ich zapamiętaniu. Powinni również pokazać podopiecznym, w jaki sposób mogą uczyć się języka obcego samodzielnie.

W kolejnej sekcji przedstawiono przegląd ilości słownictwa związanej z danym poziomem zaawansowania uczącego się, a następnie dokonano analizy problemów nauczania leksyki podczas zajęć.

3. Znajomość słownictwa w liczbach

Trudno mówić o nauce języka obcego bez opanowania choćby niewielkiej liczby zwrotów i wyrażeń. Ile słów powinien zatem poznać uczeń czy student uczący się języka obcego? Niektórzy z badaczy odnoszą się do liczby 1 000 słów, co pozwala na zrozumienie 80% języka obcego, pod warunkiem, że nie zawiera zbyt wielu wyrażeń specjalistycznych (Hirsh i Nation 1992, Sutarsyah i in. 1994). Inni podają ilość 3 000, która pozwala zrozumieć 95% większości tekstów (takich, które nie są „naszpikowane" słownictwem

specjalistycznym), (Hazenberg i Hulstijn 1996). Z kolei inna grupa badaczy odnosi się do poziomu 5 000 słów, co pozwala na zrozumienie 98% zwykłych tekstów (o charakterze niespecjalistycznym), (Nation 1990, Laufer 1997). Taka liczba jednostek poznanego słownictwa pozwala na poprawne odgadywanie znaczenia wyrazów z kontekstu (Coady i in. 1993, Hirsh i Nation 1992, Laufer 1997). Natomiast, znajomość 10 000 wyrazów pozwala na zrozumienie 99% większości tekstów (Nation 1990, Laufer 1997).

Liczby, szczególnie te ostatnie, robią wrażenie, jednak warto pamiętać, że znajomość słownictwa na tym poziomie można zazwyczaj osiągnąć po wielu latach nauki. Odpowiednia ilość czasu na nią poświęcona to jeden z czynników, który ma wpływ na poziom biegłości danego ucznia czy studenta, co może niektórych zniechęcać do uczenia się języka obcego. Z tego względu nauczyciele i wykładowcy powinni pełnić funkcję facylitatorów, którzy ułatwiają podopiecznym zapamiętywanie słownictwa. Sposoby w tym pomocne zostały omówione w dalszej części artykułu.

Tematami poruszanymi w kolejnej sekcji jest przegląd wybranych badań dotyczących nauczania zdalnego, jak i tzw. awaryjnego nauczania zdalnego, które zostało wdrożone podczas pandemii koronawirusa, a także zobrazowanie różnic pomiędzy nimi.

4. Nauczanie zdalne a awaryjne podczas pandemii koronawirusa

W kolejnych rozdziałach zaprezentowano przegląd badań dotyczących nauczania zdalnego, a później tzw. nauczania awaryjnego, które zostało wdrożone przez większość instytucji edukacyjnych podczas pandemii koronawirusa.

Nauczanie zdalne

Badania dotyczące nauczania zdalnego zaczęły być przeprowadzane stosunkowo dawno, gdyż w latach 60. XX w. Schramm (1962) dokonał przeglądu wyników ponad 400 badań, w których porównano telewizję edukacyjną (ang. *instructional television*; ITV) z nauczaniem w klasie (ang. *classroom instruction*). Pomimo że stwierdził, iż nauczanie z pomocą telewizji edukacyjnej jest „szybkie" i „wydajne" (1962, 66), nie ma znaczącej różnicy pomiędzy nauczaniem przy użyciu telewizji edukacyjnej a tym w klasie (tamże). Clark (1963, 445) porównał używanie mediów w nauczaniu do wozu dostawczego, który przywozi ludziom zakupy; twierdził, że jego zawartość (czyli nauczane treści) może mieć wpływ na uzyskanie osiągnięć. To stwierdzenie okazało się kontrowersyjne, ponieważ nie zostało poparte badaniami. Warto również przytoczyć, jak metaanalizy Kulika (Kulik i in. 1979, 1980, 1983) wykazały, że nauczanie przy pomocy komputera jest lepsze od tradycyjnego przekazywania wiedzy. Niemniej, recenzje badań Kulika (Clark 1983) pokazały, że większość badań wybranych do metaanaliz zostało źle przeprowadzonych pod względem metodologicznym. Co więcej, Clark (1983), pomimo iż wcześniej wypowiadał się negatywnie o roli nowych mediów w nauczaniu, tym razem stwierdził, że wielu

badaczom nie udało się we właściwy sposób zweryfikować nowych technologicznych narzędzi, co wcześniej sugerowali Campbell i Stanley (1963). Pomimo iż artykuł Clarke'a (1983) nie odbił się większym echem w środowisku akademickim, wyraźnie wskazywał on na zaniedbania ze strony naukowców związane z prowadzeniem rzetelnych badań. Wcześniej z tego powodu wielu pedagogów skłoniło się ku wykorzystaniu w nauczaniu nowości „gorszej kategorii" (1983, 2), zamiast tych, które zostały w fachowy sposób zweryfikowane poprzez badania. Ówczesne pokolenie pedagogów wdrożyło nowe pomoce do nauczania, ale zniechęciło się do korzystania z nich w perspektywie długofalowej, ponieważ ich zastosowanie nie przyniosło oczekiwanych efektów.

Późniejsza publikacja Clarke'a (1994) została również skrytykowana przez badaczy (Kozma 1994, Morrison 1994, Tennyson 1994, Ullmer 1994). Uwagi dotyczyły m.in. jego wcześniejszego stwierdzenia, że liczy się treść nauczania, a nie medium, które je dostarcza, co miało sugerować, jakoby było ono jedynie „dostawcą" zawartości i sposobu uczenia się (metody). Kozma natomiast podkreślił, że tego typu podejście odnosiło się do starszych nieinteraktywnych technologii, w których z łatwością można było odróżnić treść od metody nauczania. Według badacza nowsze media charakteryzują się wysokim poziomem interaktywności, której częścią są uczniowie i nauczyciele, a czasami zachodzi ona jedynie pomiędzy uczącymi się a narzędziami, zatem tworzenie podziału na treść nauczania i metodę okazuje się bezużyteczne.

Proces upowszechniania się internetu i multimediów, który rozpoczął się w latach 90. XX w., spowodował również większe zainteresowanie nauczaniem zdalnym. Popularyzacja sieci stanowiła przełom w kształceniu na odległość, ponieważ umożliwiła komunikację na skalę globalną, a także znacząco wpłynęła na jakość interakcji od strony technicznej. Spowodowało to, iż narzędzia multimedialne i cyfrowe stały się chętniej wykorzystywane jako pomoce dydaktyczne, pomimo iż wcześniej pedagodzy niechętnie ich używali.

Chociaż po wynalezieniu internetu zaczęto chętniej korzystać z nauczania zdalnego, tj. w latach 90. XX w. i na początku XX w., badacze twierdzili, że model zajęć prowadzonych *online* znajdował się w początkowych stadiach (McPherson i Bacow 2015). Niemniej, momentem, w którym najbardziej uwidoczniły się problemy związane ze zdalnym trybem nauczania, była pandemia koronawirusa. W kolejnej części zostały omówione wyniki wybranych badań dotyczących tzw. nauczania awaryjnego.

Nauczanie awaryjne podczas pandemii koronawirusa

Nauczanie *online* podczas pandemii koronawirusa, na które w tym czasie przeszła większość instytucji edukacyjnych na świecie, zostało określone mianem „nauczania awaryjnego" (ang. *Emergency Remote Teaching* (ERT), (Hodges i in. 2020), ponieważ nauczyciele i ich podopieczni nie byli gotowi na zmierzenie się z wyzwaniami, które niesie ze sobą kształcenie *online*, „które wynika z konieczności" i charakteryzuje się „niezbędnym pośpiechem" (Bozkurt i in. 2020, 11). Zdalny tryb prowadzenia zajęć spowodował, że

nauczyciele i wykładowcy języków obcych musieli w krótkim czasie dostosować swoje metody nauczania do bieżącej sytuacji, w tym także sposób nauczania słownictwa. W kolejnej części omówiono badania dotyczące nauczania awaryjnego, które zostało wdrożone podczas pandemii koronawirusa.

Przedmiotem badania Krajki (2021) były podejścia do nauczania gramatyki i słownictwa podczas pandemii przez pryzmat rodzajów nauczania języków obcych wspomaganego komputerowo, tzw. CALL (Warschauer i Healey 1998, Bax 2003), modelu SAMR[1], który dotyczy stopnia wdrażania technologii przez nauczyciela oraz piramidy umiejętności (Hampel i Stickler 2005), który z kolei dotyczy umiejętności techno-pedagogicznych. 40 z 42 nauczycieli-uczestników badania zdecydowało się na wykorzystanie platformy używanej w rzeczywistym czasie zajęć. Badanie pokazało, że najczęściej stosowaną aktywnością było podstawienie (substytucja) oraz zwiększenie ilości instrukcji. Niemniej, jego uczestnicy nie wdrożyli do swoich zajęć bardziej zaawansowanych stadiów zastosowania technologii, ponieważ brakowało im obeznania w używaniu niektórych narzędzi. Obserwacja ta podkreśla konieczność szkolenia nauczycieli i wykładowców w zakresie integracji technologii w nauczaniu na odległość.

Inne badania skupiały się na zastosowaniu komunikatorów internetowych (tzw. *instant messengers*) w celach edukacyjnych podczas pandemii (Namaziandost i in. 2021, Nihayati i Indriani 2021, Shrestha 2021). Większość uczestników jednego z nich stwierdziła, że narzędzia cyfrowe powinny być wykorzystane po zakończeniu okresu zdalnego nauczania (Shrestha 2021) w formie zintegrowanej (tzw. *blended learning*). Wyniki innego badania (Nihayati i Indriani 2021) pokazały, że używanie aplikacji WhatsApp może przyczynić się do lepszego zrozumienia materiału oraz pozytywnie wpływać na chęć udziału w dyskusjach w czasie zajęć *online*; natomiast używanie aplikacji WeChat[2] w celu dawania instrukcji podczas nich może wpływać na pogłębienie znajomości słownictwa[3] (Namaziandost i in. 2021).

Na podstawie badań empirycznych zaproponowano różnorodne aplikacje, które mogą okazać się pomocne w rozwijaniu poszczególnych umiejętności w języku angielskim, a także uatrakcyjnić zdalne zajęcia podczas pandemii. Przykładowo, Flipgrid może zostać wykorzystany do rozwijania umiejętności mówienia – zarówno indywidualnie, jak i w grupie poprzez nagrywanie klipów wideo (Budiarta i Santosa 2020, Lowenthal i Moore 2020); wyniki badań potwierdziły, że praca z tą aplikacją może pomóc w wypowiadaniu się w języku angielskim, jak i pogłębieniu wiedzy ogólnej (tamże). Inną ciekawą propozycją jest Padlet, który może być pomocny w zadaniach polegających na pisaniu zespołowym. Badania wykazały, że przyczynia się do zwiększenia poziomu motywacji i zaangażowania podczas zajęć (Zhi i Su 2015), dzięki czemu środowisko nauczania staje

[1] SAMR to model R. Puentedury (2006). *Substitution* oznacza substytucję, podstawienie; *Augmentation* – rozszerzenie, zwiększenie; *Modification* – modyfikację; *Redefinition* – redefinicję, przewartościowanie.

[2] WeChat to chiński komunikator internetowy.

[3] Jedynie 44 uczestników wzięło udział w tym badaniu, stąd należałoby przeprowadzić badania replikacyjne na bardziej obszernych populacjach.

się bardziej przyjazne (Nadeem 2021). Z kolei Quizlet, choć może być wykorzystywany nie tylko do nauki języków obcych, ale i innych przedmiotów, korzystnie wpływa na zapamiętywanie słownictwa (Bueono-Alastuey i Nemeth 2020, Platzer 2020).

Powyżej przedstawiono wyniki badań wybranych aplikacji, które zostały przeprowadzone podczas zdalnego okresu nauczania spowodowanego pandemią koronawirusa. Jednak wybór narzędzi cyfrowych, które można wykorzystać w czasie zajęć *online* lub podczas tzw. odwróconej lekcji (ang. *flipped classroom*), jest dużo większy. W kolejnej części artykułu dotyczącej sposobów nauczania słownictwa podczas zajęć zdalnych szczegółowo przedstawiono inne aplikacje, które można wykorzystać w tej sytuacji. Następny sekcja zawiera przegląd problemów związanych z nauczaniem słownictwa, natomiast dalszy podrozdział dotyczy tego aspektu w kontekście prowadzenia zajęć zdalnych.

5. Problemy związane z nauczaniem słownictwa podczas zajęć języka obcego

Nie każdy uczeń czy student powtarza materiał (w tym również słownictwo) poza lekcjami czy zajęciami, co nie sprzyja jego retencji. Zdarza się jednak, że nauczyciel lub wykładowca wprowadza i ćwiczy z grupą słownictwo w sposób, który nie sprzyja jego zapamiętaniu. Najczęściej dotyczy to sytuacji, w której po wprowadzeniu nowych jednostek leksykalnych prowadzący odnosi się jedynie do ćwiczeń z podręcznika (Targońska 2017, 8). Tego typu sposób pracy ze słownictwem jest niekorzystny dla uczących się, ponieważ nie przyczynia się do jego trwałego zapamiętania. Wprowadzanie dodatkowych zadań związanych z użyciem danej jednostki leksykalnej, które wymagałyby od uczących się przeszukania zasobów swojego leksykonu mentalnego w celu odnalezienia informacji dotyczących np. deklinacji lub koniugacji; umiejętnego wstawienia jej do zdania, pamiętając o poprawnej pisowni lub właściwej wymowie, może pogłębić poziom przetwarzania wiedzy dotyczącej danego słowa lub wyrażenia. Ćwiczenia, których celem jest kilkukrotne zastosowanie nowo poznanego słownictwa, wpływają na jego lepsze zapamiętanie; natomiast możliwość użycia w celach komunikacyjnych może być czynnikiem motywującym do czynienia dalszych postępów (tamże).

Kolejnym problemem jest fakt, że niektórzy nauczyciele lub wykładowcy nie dostarczają uczniom lub studentom wystarczającej ekspozycji na słownictwo, jak i okazji do jego wykorzystywania podczas zajęć, co może niekorzystnie wpływać na jego zapamiętanie (Krashen 1989, Douglas 2000, Celce-Marcia 2001). Warto pamiętać, że wielokrotna ekspozycja na informacje językowe oraz produkcja z nimi związana powoduje wzmocnienie połączeń synaptycznych między neuronami (por. Biedroń 2009). Oznacza to, że ilość „wejściowych" i „wyjściowych" danych językowych, z jaką mają styczność uczący się, ma realne znaczenie. Co więcej, niektórzy badacze sugerują (Hulstijn 1993), że prowadzący zajęcia powinni skupić się także na prezentacji i wdrożeniu odpowiednich strategii, które mogłyby pomóc ich podopiecznym w rozwijaniu wiedzy językowej. Tzw. trening strategiczny, który miałby temu służyć, powinien być dobrze przemyślany przez

prowadzącego. Gajek i Michońska-Stadnik (2017, 28) podkreślają, że wykorzystanie konkretnych strategii jest uwarunkowane wieloma czynnikami i niekoniecznie musi spotkać się z aprobatą wszystkich uczniów (lub studentów). Istotne, aby zdawali sobie sprawę, że mogą je zastosować, co może się przełożyć na proces przyswajania języka (tamże).

Istnieje więcej problemów związanych z nauczaniem słownictwa podczas zajęć języka obcego, jednakże ich pełen opis wykracza poza możliwości niniejszego artykułu, którego tematem jest nauczanie słownictwa w środowisku cyfrowym podczas zdalnych zajęć, dlatego w kolejnej części poruszono kwestię różnorodnych trudności dotyczących nauczania leksyki.

6. Sposoby nauczania słownictwa w środowisku cyfrowym podczas zajęć zdalnych

Wprowadzenie ćwiczeń na słownictwo w środowisku cyfrowym do zajęć zdalnych (jak i stacjonarnych) uatrakcyjnia je i zwiększa ekspozycję na jednostki leksykalne. Poniżej zaprezentowano techniki pracy ze słownictwem z wykorzystaniem wybranych narzędzi cyfrowych.

WordWall

WordWall (https://wordwall.net/pl/); jedną z zalet portalu jest interfejs w języku polskim, pozwala na tworzenie ćwiczeń w formie *online*, jak i papierowej. Posiada bogaty wybór szablonów z zadaniami zarówno w wersji bezpłatnej, jak i premium. Ta pierwsza umożliwia stworzenie pięciu szablonów interaktywnych z osiemnastu dostępnych. Płatna wersja typu Standard (13 zł za miesiąc) pozwala na stworzenie nieograniczonej liczby materiałów z tej samej puli dostępnych szablonów i umożliwia wydruk dwunastu. Natomiast wersja Pro (19,50 zł za miesiąc) zapewnia dostęp do trzydziestu trzech szablonów, umożliwia stworzenie nielimitowanej liczby materiałów, z czego dwadzieścia może zostać wydrukowanych. Jeśli nie planujemy często korzystać z tego narzędzia, możemy tworzyć ćwiczenia jedynie w wersji bezpłatnej[4]; niemniej, ćwiczenia oferowane w wersji Pro[5] są bardziej atrakcyjne graficznie.

Dodatkowy atut stanowi fakt, że po wybraniu danego szablonu w każdej wersji można zmienić szablon na inny, bez konieczności wpisywania słownictwa na nowo.

[4] Ćwiczenia w wersji bezpłatnej i Standard to „Połącz w pary", „Test", „Koło fortuny", „Odkryj karty", „Sortowanie wg grup", „Brakujące słowo", „Znajdź parę", „Porządkowanie", „Anagram", „Losowe karty", „Rysunek z opisami", „Pasujące pary", „Znajdź słowo", „Teleturniej", „Test obrazkowy", „Odwracanie kart", „Prawda czy fałsz?", „Labirynt".

[5] W wersji Pro: „Krzyżówka", „Wisielec", „Karty flash", „O rety"! Krety!", „Ustawianie w kolejności", „Przebij balon", „Podziel na kategorie", „Samolot", „Rozszyfruj", „Przenośnik taśmowy", „Magnetyczne słowa", „Burza mózgów", „Graf", „Rozmieszczenie uczniów", „Wygraj lub przegraj quiz", „Wojna", „Grupy i zespoły", „Generator matematyczny".

Dzięki tej opcji można tworzyć ćwiczenia dotyczące tych samych wyrazów, zmieniając jedynie rodzaj zadania. Ponadto trzy darmowe szablony i jeden płatny umożliwiają tworzenie zdań, dzięki czemu użytkownik może ćwiczyć układanie słów w prawidłowym szyku, a także zapamiętać je w konkretnym kontekście.

Ponieważ oferowane przez portal WordWall szablony wyróżniają się wysokim poziomem gamifikacji, mogą z nich korzystać nawet dzieci w szkole podstawowej. W większości ćwiczeń nauczyciel z powodzeniem może być osobą, która porusza się w nich myszką lub gładzikiem (w przypadku urządzenia mobilnego), a grupa może sugerować, jaki ruch powinien wykonać (sugestie kierunków też mogą być podawane w języku angielskim, jeśli poziom językowy uczestników gry na to pozwala), np. zaznaczyć właściwy odpowiednik słowa. Ćwiczenia interaktywne, które oferuje WordWall mogą być wykorzystane przy wszystkich poziomach – to raczej kwestia tego, jakie słownictwo wstawimy do ćwiczeń. Forma graficzna niektórych ćwiczeń może wydać się infantylna starszym uczącym się (tj. studentom i pracującym dorosłym), jednak szablony w samym pakiecie podstawowym są na tyle zróżnicowane, że każdy znajdzie coś dla siebie.

Na uwagę spośród darmowych szablonów zasługują „Labirynt", „Teleturniej" oraz „Koło fortuny". W celu aktywacji jakiegokolwiek zadania należy wpisać przynajmniej sześć jednostek leksykalnych. Do każdego z ćwiczeń dołączony jest ranking związany z liczbą punktów uzyskanych przez poszczególnych użytkowników. Istnieje możliwość udostępnienia go grupie i kontrolowania innych ustawień z nim związanych. Wprowadzono również możliwość określenia, ile będzie trwało dane zadanie poprzez wpisanie konkretnej jednostki czasowej, jak również zaznaczenie, czy w szablonie powinno się pojawić odliczanie w dół czy w górę. Poniżej zostały przedstawione przykładowe ćwiczenia do wykorzystania na zajęciach języka angielskiego, które autorka wykorzystuje podczas prowadzenia lektoratu ze studentami na poziomie B2, ale mogą być one przydatne także na innych stopniach zaawansowania:

– „Labirynt" – poziom A2–B1 (młodsi uczący się – ze względu na wysoki poziom gamifikacji oraz prostotę zasad). Należy dotrzeć do właściwego odpowiednika (wraz ze zdjęciem lub obrazkiem, jeśli je dodaliśmy; portal pozwala wybrać grafikę do danego słowa w sposób intuicyjny, „podpowiadając", jakie zdjęcia lub obrazki mogłyby się nadawać). Zadaniem gracza jest dotrzeć do właściwego odpowiednika słowa lub definicji poprzez korytarze labiryntu, które znajdują się u dołu ekranu (wprowadzone wcześniej przez nauczyciela)[6]. Jeśli użytkownik będzie próbował się dostać do pokoju, który zawiera niewłaściwe tłumaczenie słowa wyświetlanego u dołu ekranu, nie będzie w stanie do niego wejść. Nauczyciel może wybrać liczbę „**żyć**", czas trwania gry, poziom trudności, a także wymieszać kolejność słów, która pojawia się w grze (w odróżnieniu od kolejności ich wpisania przez nauczyciela), a także zaznaczyć opcję, aby na końcu gry zostały pokazane poprawne odpowiedzi.

[6] W artykule nie skupiono się na sposobie wprowadzania słów i ich odpowiedników, ponieważ większości nauczycieli czynność ta nie powinna nastręczać problemów.

– „Teleturniej" – poziom A2–C1 (szablon atrakcyjny dla różnych grup wiekowych, aczkolwiek ze względu na poziom skomplikowania zasad gra może być bardziej zrozumiała dla starszych dzieci i wzwyż). Przypomina połączenie teleturnieju „Milionerzy" z grą w karty. U góry ekranu znajduje się słowo lub definicja (zależy, co wcześniej wpisaliśmy w danym miejscu) i opcje A, B, C, D, które, podobnie jak we wcześniejszym ćwiczeniu, zawierają słowa, a także zdjęcia i obrazki (jeśli wcześniej dodaliśmy elementy graficzne). Poniżej zostały umieszczone dodatkowe opcje: „Wynik x 2" (punkty za prawidłowe odpowiedzi za podwajane), „50 : 50" (usunięcie dwóch błędnych odpowiedzi), „Dodatkowy czas". Punkty z tej ostatniej kategorii są również dodawane automatycznie w zależności, jak szybko udzieli się odpowiedzi. Po niektórych pytaniach pojawia się runda dodatkowa, w której użytkownik widzi 5 kart zakrywanych, a następnie tasowanych. Trzy z nich są koloru zielonego, ponieważ dotyczą otrzymania bonusu (+ 50, 100 lub 200 punktów), a dwie na czerwono, gdyż dotyczą odjęcia punktów (-200 punktów) lub zmniejszenia czasu na odpowiedź (prędkość x 3) w kolejnych pytaniach do czasu kolejnej rundy bonusowej.
– „Koło fortuny" – poziom A2–C1 – szablon, który umożliwia sporą dowolność w tworzeniu instrukcji do zadania, ponieważ część interaktywna związana jest jedynie z zakręceniem kołem. W tej grze system nie przydziela punktów, dlatego nauczyciel może sam zdecydować, w jaki sposób będzie można je zdobyć. Oto przykładowe zadania związane z wykorzystaniem szablonu „Koło fortuny" wymyślone i wykorzystywane w pracy przez autorkę niniejszego artykułu:
  a) „Lucky Words" – ćwiczenie odpowiednie dla każdego poziomu powyżej A1 (A2–C1); w środku koła znajduje się napis „*Create a sentence with the word…*", a wokół niego pojawiają się różne słowa, np. takie, które były niedawno przerabiane. Zadaniem uczestników jest stworzenie zdania z wylosowanym wyrazem (w tym celu należy kliknąć opcję „Zakręć" [kołem]). To ćwiczenie staje się pomocne w umiejscowieniu słowa w kontekście; aby pogłębić zapamiętanie danej jednostki, uczący mogą zapisywać stworzone przez nich poprawne zdania (np. na czacie platformy, na której odbywają się zajęcia lub wirtualnej tablicy);
  b) „Word Forms" – poziom B2–C1; ćwiczenie szczególnie przydatne dla maturzystów oraz podczas przygotowania do rozmaitych egzaminów, w ramach których wymagane są transformacje wyrazów. Losowane jest słowo (polecenie w środku koła może brzmieć „*Give other word forms for the word...*"). Użytkownicy gry muszą powiedzieć, co znaczy dane słowo (dla poziomu C1 może być po angielsku) oraz podać inne formy wraz z tłumaczeniami i określeniem części mowy; np. zostaje wylosowane słowo „*generous*", a uczący się powinni podać słowo „*generosity*" oraz „*generously*". Zadanie to ma ułatwić zapamiętanie poszczególnych rodzin wyrazów. Podobnie jak w poprzednim ćwiczeniu, można poprosić o zapisanie podanych słów, a nawet wyróżnienie rdzenia, a także przedrostków lub przyrostków;

c) „Synonyms/Antonyms" – poziom A2–C1; młodszym uczącym należałoby wytłumaczyć, czym są synonimy i antonimy (najlepiej na przykładach). Nauczyciel powinien najpierw wybrać, czy będzie chodziło o synonimy czy antonimy. Jeśli mamy przewidziane wystarczająco dużo czasu na grę, można przerobić obie jej wersje. Przy użyciu koła losowane jest słowo (polecenie w jego środku może brzmieć „*Give a synonym to the word…*" lub „*Give an antonym to the word…*" i należy podać, co ono znaczy oraz jego synonim lub antonim (na poziomie B2–C1 można pokusić się o podanie większej ilości synonimów lub antonimów). Nic nie stoi na przeszkodzie, żeby uczący się podali zarówno synonim, jak i antonim danego słowa; to jedynie kwestia modyfikacji instrukcji dla grupy. Można wyróżnić dwa cele tego ćwiczenia: uświadomienie, czym są synonimy i antonimy (szczególnie wśród młodszych uczących się), a także pogłębienie znajomości słownictwa;
d) „Interesting Questions" – poziom A2–C1 – nie jest to ćwiczenie sprawdzające tylko znajomośc **słownictw**a, ponieważ polega na udzieleniu odpowiedzi na wylosowane pytanie. Jednakże pytania mogą zawierać nowo poznane słowa, których grupa się ostatnio nauczyła. Jak nazwa ćwiczenia wskazuje, powinny być one interesujące dla danej grupy wiekowej, np. pytanie dla licealistów lub studentów „*What would you do differently if there were 30 hours in a day?*". Zobaczenie nowych wyrazów w kontekście danego pytania pomaga lepiej zapamiętać ich znaczenie;

Podsumowując, portal WordWall jest ciekawym narzędziem do nauki słownictwa przydatnym podczas zajęć. Przedstawione wyżej ćwiczenia dotyczą jedynie trzech wybranych szablonów; jednak można stworzyć ich znacznie więcej, gdyż w przypadku darmowego dostępu zyskuje się osiemnaście, co daje prowadzącemu spore pole manewru w kwestii wymyślania i dostosowania zadań dla grup, które uczy.

W kolejnej części artykuł opisano, w jaki sposób można wykorzystać narzędzie *AnswerGarden* do sprawdzania znajomości nowo poznanego słownictwa.

AnswerGarden

Kolejne narzędzie, jak i poprzednie, okazuje się użyteczne do dyskusji, ale i powtarzania słownictwa, np. na koniec zajęć. Zyskuje ono obecnie popularność wśród prowadzących zajęcia z języka obcego. Na dole strony https://answergarden.ch/ należy wybrać opcję „Create AnswerGarden". Kliknięcie jej umożliwia pisemne zapytanie o coś. Poniżej znajduje się opis zestawu ćwiczeń, które autorka wykorzystuje w swojej pracy:

– „New Words" – poziom A2–C1; ćwiczenie to służy sprawdzeniu, jakie słowa zapamiętali uczący się; w tym celu w polu „*Topic (required)*" można umieścić takie pytanie: „*What new words have you learned today*?" (uczący się na poziomie A2 mogą nie zrozumieć użycia czasu Present Perfect w tym pytaniu, jeśli go jeszcze nie przerabiali, dlatego warto je uprościć np. do takiej formy: „*What words did you*

learn today?") i poinstruować, ile słów mogą wpisać. Jedno słowo lub wyrażenie może składać się z do 20 albo 40 liter – w zależności, które ustawienie wybierze nauczyciel. Uczący się wpisują odpowiedzi, a następnie, po odświeżeniu strony, pojawia się kształt przypominający nierozgałęzioną mapę myśli. Te słowa lub wyrażenia, które podała największa liczba osób, są napisane większą czcionką. Po „najechaniu" na każde z nich kursorem można zobaczyć, ile uczniów lub studentów je napisało. Można pójść o krok dalej i zobaczyć, czy podopieczni zapamiętali także ich znaczenia, szczególnie w przypadku słów, które zostały wspomniane przez grupę najmniej razy (są napisane mniejszą czcionką). W celu lepszego zapamiętania jednostek leksykalnych można poprosić grupę o stworzenie zdań ze słowami lub wyrażeniami, szczególnie jeśli niektóre z nich zdają się trudniejsze do przyswojenia. Zadanie to ma kilka celów: (1) pomaga podsumować pracę nad słownictwem na danych zajęciach; (2) umożliwia sprawdzenie, czy uczący się zapamiętali te same słowa, co ich rówieśnicy z grupy; (3) powtarza znaczenie słów, które zostały wspomniane najmniej razy.

– „Revised Words" – poziom A2–C1; ćwiczenie to odnosi się do poprzedniego zadania i dotyczy powtórki słownictwa na kolejnych zajęciach. Można ustawić, przez jaki czas mapa myśli ze słowami będzie aktywna (wyświetlana): jedną godzinę, dzień lub tydzień[7]. Warto ustawić widzialność mapy myśli z ćwiczenia „New Words" na tę ostatnią jednostkę czasową. Na kolejnych zajęciach można zacząć od rozgrzewki, która miałaby dotyczyć sprawdzenia, ile słownictwa pamiętają uczący się. W tym celu należałoby stworzyć nową mapę myśli w AnswerGarden, w której można by zadać pytanie: „*What words do you remember from our last class?*" i poprosić grupę o napisanie słów, które pamiętają, tym razem pytając jedynie o znaczenie jednostek lub wyrażeń, które zostały napisane mniejszą czcionką. Następnie, warto pokazać grupie mapę myśli z ostatnich zajęć i wspólnie porównać, czy zapamiętali taką samą czy mniejszą ilość słownictwa. Jeśli okazałoby się, że jest sporo słów, których uczniowie zapomnieli, należałoby poprosić o podanie znaczenia tych z pierwszej mapy myśli, a jeśli grupa nie będzie w stanie przypomnieć sobie któregoś, zasugerować stworzenie zdania z daną jednostką leksykalną. Można też zrobić zrzut ekranu lub zdjęcie obu map myśli ze słowami i postępować w podobny sposób przy powtórce przed sprawdzianem, kolokwium lub egzaminem.

AnswerGarden jest dobrym narzędziem do powtórki i przeglądu słownictwa, które opanowała grupa. Pomaga w dość bezstresowej[8] atmosferze sprawdzić, które słowa i wyrazy zostały zapamiętane. Dzięki temu nauczyciel nie musi skupiać się na leksyce, która jest dobrze znana. Portal ten może być również wykorzystany do wirtualnej dyskusji.

[7] Można również zaznaczyć opcję „*Hidden*" (ukryte).

[8] Czyli wtedy, kiedy praca grupy nie jest oceniana, jak to ma miejsce w przypadku sprawdzianów, kolokwiów lub egzaminów.

W odpowiedzi istnieje możliwość umieszczenia maksymalnie 40 liter, co powinno wystarczyć do wyrażenia swojego zdania w zwięzłej formie. Ćwiczenie takie mogłoby wyglądać podobnie do zadania „Interesting Questions" dotyczącego aplikacji WordWall, z tą różnicą, że pytanie nie jest losowane dla danej osoby, a zadawane całej grupie. Można potem dopytać, co dana osoba miała na myśli, udzielając takiej a nie innej odpowiedzi[9].

W kolejnej sekcji omówiono aplikację mobilną (dostępną również na komputerach), która uczy słownictwa m.in. poprzez wykorzystanie tzw. memów edukacyjnych.

Memrise

Kolejnym sposobem związanym z zapamiętywaniem słownictwa jest wykorzystanie śmiesznej grafiki. Portal *Memrise* (https://www.memrise.com/pl/) może być użyteczny do powtarzania materiału podczas zajęć, a także poza nimi. To drugie zastosowanie w dużej mierze opiera się na powtórkach rozłożonych w czasie, które ustala algorytm, co sprawia, iż uczący się nie są przytłoczeni dużą ilością materiału „na raz". Ponadto, korzystanie z tego typu programu sprawia, że użytkownikom wyświetlają się głównie jednostki leksykalne, które są dla nich trudniejsze do zapamiętania, co ma pomóc w ich przyswojeniu.

Korzystanie z portalu *Memrise* podczas zajęć ma dwojaki cel: możliwość powtórzenia słownictwa, którego grupa się nauczyła, a także zwiększenie poziomu motywacji do nauki słownictwa również poza zajęciami. Na tle innych portali i aplikacji *Memrise* wyróżnia się memami edukacyjnymi, czyli zabawnymi skojarzeniami graficznymi i tekstowymi, które mają pomóc w lepszym zapamiętaniu danej jednostki leksykalnej. Ponadto portal oferuje nagrania wideo rodzimych użytkowników języka w wersji Pro (czyli premium). Służą one przyswojeniu poprawnej wymowy, a ćwiczenia, które po nich następują, utrwalają poprawną pisownię słowa lub wyrażenia, np. poprzez powiązanie rozsypanych liter z danym nagraniem wideo.

Oto propozycja ćwiczeń, które można wykorzystać na zajęciach języka angielskiego:

– „Memified" – poziom B1–C1; metaćwiczenie, które dotyczy zdobycia umiejętności tworzenia memów (*Memrise* jest dostępny także w wersji mobilnej, zatem uczący się mogą z niego korzystać także podczas zajęć stacjonarnych). Nauczyciel w języku angielskim pokazuje sposób tworzenia memów, dlatego ćwiczenie to jest rekomendowane uczącym się przynajmniej na poziomie B1. Chodzi o połączenie przyjemnego z pożytecznym. Prowadzący może posiłkować się poradnikiem, który pojawia się po kliknięciu opcji „Dodaj mema" w dolnym lewym rogu sekcji. Ćwiczenie to polega na czytaniu poszczególnych zdań i tłumaczeniu ich na język polski. Instrukcje te nie są zbyt długie i zawierają ilustracje, więc uczący się mogą także polegać na wskazówkach o charakterze graficznym, starając się zrozumieć sposób tworzenia memów edukacyjnych. Tego typu ćwiczenie zawiera elementy

[9] Jeśli się do niej przyzna, ponieważ AnswerGarden nie pokazuje, kto udzielił danej odpowiedzi.

języka internetowego (Internet English; np. czasowniki typu „*insert*", „*upload*") oraz uczy, jak powinien wyglądać dobry mem stworzony w celu nauki słownictwa. Należy stworzyć skojarzenie, np. poprzez zastanowienie się, jak brzmi dane słowo. Stanowi to – do pewnego stopnia – nawiązanie do metody słów kluczowych, która polega na znalezieniu podobnie brzmiącego słowa w języku ojczystym. Można również stworzyć skojarzenie związane ze słowem w języku angielskim albo pomyśleć o czymkolwiek, co się ze słowem w języku obcym kojarzy lub rymuje. Na tej podstawie należy wybrać grafikę z zasobów internetowych, najlepiej na licencji Creative Commons (warto podkreślić, jak ważne jest respektowanie praw autorskich twórców zdjęć i obrazków), a dodatkowo napis, który będzie się z nim wiązał (skojarzenie wizualno-tekstowe). Kolejnym krokiem powinno być użycie wyobraźni – należy sprawić, żeby mem budził żywe skojarzenia. Np. słowo „*obstacle*", które oznacza barierę lub przeszkodzę, można przedstawić przy pomocy obrazka, w którym jeździec na koniu przeskakuje przez barierkę. W podobny sposób należy stworzyć memy do zestawu słów lub wyrażeń, na które powinien spojrzeć prowadzący i udzielić informacji zwrotnej (najlepiej w języku angielskim), czy zostały stworzone w prawidłowy sposób, a jeśli nie, zasugerować ich ulepszenia. Opanowanie tej umiejętności jest istotne, ponieważ memy są ważnym elementem *Memrise*. Po wspólnym wyjaśnieniu dotyczącego ich tworzenia można podzielić grupę na mniejsze zespoły i poprosić, aby stworzyła ciekawe memy do zestawu słownictwa, który zaproponuje prowadzący. To mogą być jednostki leksykalne z poprzednich lub bieżących zajęć. Grupa, która stworzy najciekawsze memy, wygrywa, otrzymując gratyfikację w postaci plusów lub ocen.

– „Ucz się" i „Powtarzaj"[10] – poziom A2–C1; do poprzedniego metaćwiczenia związanego z tworzeniem memów była wymagana znajomość angielskiego przynajmniej na poziomie B1. Jeśli nauczyciel przygotował już memy dotyczące słownictwa lub pierwsze ćwiczenie zostało wykonane z podopiecznymi na wyższych poziomach zaawansowania (B1–C1), można przejść do uczenia się słów lub wyrażeń przy ich pomocy. Sesja „Ucz się" przeplatana jest pytaniami o jednostki leksykalne: trzeba wybrać prawidłową odpowiedź z czterech możliwych lub wpisać słowo, które pasuje do definicji lub odpowiednika w drugim języku (zależnie od tego, co w portalu wpisał nauczyciel). W prawym górnym rogu znajduje się wykres kołowy, który pokazuje, ile czasu pozostało do końca. Podobnie, jak w poprzednim ćwiczeniu, można podzielić grupę na mniejsze części. Należy kliknąć opcję „Powtarzaj", w której pojawiają się jedynie ćwiczenia dot. wyboru prawidłowej opcji lub ułożenia słowa do odpowiednika w drugim języku lub definicji. Grupa, która zdobędzie najwięcej punktów, wygrywa i otrzymuje plusy lub ocenę.

Zaproponowane ćwiczenia rozwijają umiejętność tworzenia memów edukacyjnych, a także odwołują się do wykorzystaniu angielskiego języka internetowego. Mogą

[10] To autentyczne nazwy ćwiczeń, które pojawiają się w *Memrise*.

również okazać się przydatne do powtórki słownictwa przed sprawdzianem lub kolokwium. Warto wspomnieć grupie, iż portal *Memrise* może być też wykorzystywany do samodzielnej nauki.

W kolejnej sekcji przedstawiono kilka sposobów nauczania słownictwa podczas zajęć przy pomocy klipów wideo.

Klipy wideo i audio

Warto wykorzystać fakt, że podczas zajęć zdalnych każdy uczeń lub student korzysta z urządzenia multimedialnego, jakim jest komputer, tablet lub smartfon. W przypadku zajęć stacjonarnych nie każda sala posiada tablicę interaktywną czy choćby możliwość podłączenia komputera poprzez łącze HDMI, by wyświetlać ekran dla całej grupy. Nauczanie słownictwa z użyciem różnych multimediów jest nieco ułatwione podczas zajęć zdalnych z uwagi na konieczność posiadania przez uczących się urządzeń elektronicznych. Klipy wideo i audio wprowadzają kontekst wizualny, a także słuchowy, dzięki czemu łatwiej zapamiętać, w jakiej sytuacji została użyta dana jednostka leksykalna.

W kolejnej części artykułu omówiono zasoby internetowe, które odnoszą się do uczenia się słownictwa z wykorzystaniem klipów wideo i audio.

BBC Learning English

Strona BBC Learning English (https://www.bbc.co.uk/learningenglish/) oferuje ćwiczenie sprawności takich jak znajomość gramatyki, słownictwa czy wymowa w kontekście angielskiego ogólnego i biznesowego. Uczy języka poprzez klipy wideo i podcasty i jest odpowiednia dla uczących się na poziomie B1 i B1+. Omawiane zagadnienia dotyczą ogólnej wiedzy o świecie. Aby przejść do ćwiczeń sprawdzających znajomość słownictwa, należy kliknąć zakładkę „*Vocabulary*". Znajdują się tam następujące podstrony: „*English in a Minute (intermediate+)*", „*6 Minute English (intermediate+)*", „*The English We Speak (intermediate)*", „*6 Minute Vocabulary (basic)*" oraz „*6 Minute Vocabulary (intermediate)*". Można na nich znaleźć krótkie filmy wideo oraz podcasty, a także transkrypty ich dotyczące, minisłownik związany z ich tematyką (wyłącznie w języku angielskim), a w niektórych przypadkach również pytania dotyczące zrozumienia materiału wideo lub audio. W artykule zaproponowano ćwiczenie z sekcji „*6 Minute English (intermediate+*"):

– „6 Minute English" – poziom B1+ i wzwyż; na przykładzie konkretnego ćwiczenia – https://www.bbc.co.uk/learningenglish/english/features/6-minute-english_2022/ep-220106 – „Welcome to the *metaverse*". Zawiera elementy słuchania ze zrozumieniem, a także odgadnięcia znaczenia słów na podstawie kontekstu. Na początku zadania nauczyciel przesyła grupie plik audio z podcastem[11]. Wystarczy odpowiednio wcześniej pobrać go z sekcji „*Takeaways*", która znajduje się

[11] To ważne, żeby nie był to na tym etapie link do strony.

w prawym górnym rogu strony. Prowadzący podaje instrukcje do ćwiczenia, przesyła plik z podcastem, a następnie przedstawia pytanie z nim związane („*This week's question*") i prosi grupę, by wysłuchała go na swoich urządzeniach, skupiając się na zidentyfikowaniu właściwej odpowiedzi. Następnie umieszcza na czacie zajęć słowa, które zostały pogrubione w transkrypcie podcastu (w tym wypadku są to: „*three-dimensional* (3-D)", „*phygital*", „*sceptical*", „*unwieldy*", „*augmented reality*" (AR), „*immersive*"). Grupa jeszcze raz zapoznaje się z podcastem i na podstawie tego, co usłyszała, podaje swoje definicje powyższych jednostek leksykalnych – najlepiej w języku angielskim. Jeśli występują problemy z tym związane, nauczyciel może podać definicje, które znajdują się na stronie z podcastem i poprosić o ich wyjaśnienie w języku polskim. Następnie prowadzący prosi grupę o ułożenie zdań z tymi słowami. W celu pogłębienia znajomości nowo poznanych jednostek leksykalnych, warto zainicjować dyskusję z ich użyciem (szczególnie, że zagadnienia poruszane na stronie BBC Learning English są na czasie). Np. można zapytać grupę: „*Is the augmented reality an extension of virtual reality?*". Jeżeli grupa nie zrozumie wszystkich słów z pytania (np. „*extension*"), można podać inne przykładowe zdania zawierające to słowo (ale z tego samego rejestru) i poprosić o ich przetłumaczenie, ewentualnie podać definicję w języku obcym i zasugerować jej wyjaśnienie, jeśli dana jednostka leksykalna nastręcza trudności.

Innym, lecz nie mniej ciekawym, sposobem nauczania słownictwa za pomocą klipów wideo jest skorzystanie z portalu Ororo TV. Poniżej opisano, jak może się przydać podczas zajęć zdalnych.

Ororo TV

Portal Ororo TV (https://ororo.tv/pl/channels) zawiera autentyczne klipy z portalu YouTube z napisami. Z racji słownictwa, z którymi uczący mogą się zetknąć w autentycznych filmikach, jest przeznaczony dla osób przynajmniej na poziomie B1+. Najważniejszą funkcją tej strony jest możliwość natychmiastowego sprawdzenia znaczenia słowa, które pojawia się w klipie. Co istotne, napisy w filmikach nie zostały wygenerowane automatycznie (jak często zdarza się w przypadku platformy YouTube), tylko mają charakter profesjonalny. Na portalu Ororo TV można znaleźć wideo z różnych dziedzin, np. programy typu *talk show* (np. *Ellen*, *The Late Late Show with James Corden)*, przemówienia (*TEDx Talks, Talks at Google)*, naukowe (np. *Crash Course*, *Smarter Every Day*), a także dotyczące uczenia się języków (wspomniany wcześniej BBC Learning English, Oxford Online English). Możliwość szybkiego sprawdzenia danego słowa pozwoli uczącym się na skrócenie czasu na zrozumienie treści klipu. Oto ćwiczenie, które można wykonać z grupą:

– „Decipher the words" – poziom B1+ i wzwyż; nauczyciel wybiera przed zajęciami klip i wypisuje z niego trudne słowa, które powinna sprawdzić grupa (może być podzielona na mniejsze części – np. poprzez funkcję osobnych pokojów na

platformie MS Teams). Celem ćwiczenia jest pogłębienie wiedzy o zastosowaniu jednostki leksykalnej w różnych kontekstach. Uczący sprawdzają tłumaczenia, oglądając klip w Ororo TV. Warto wykorzystać fakt, że często odpowiednik słowa nie pasuje do kontekstu, w którym zostało użyte w filmie: zapytać, czy uczniowie lub studenci zgadzają się, że chodzi o właśnie to, a nie inne znaczenie. Warto zakończyć dyskusję poprzez podsumowanie na czacie zajęć, w jakim kontekście dane słowo lub wyrażenie jest używane. Nauczyciel powinien poprosić, aby grupa stworzyła zdania z tymi jednostkami leksykalnymi z uwzględnieniem ich różnych zastosowań. Dobrym pomysłem byłoby również zainicjowanie dyskusji dotyczącej treści danego klipu, ponieważ pozwoli to na utrwalenie słownictwa, które się w nim pojawia.

Wszystkie wybrane sposoby nauczania słownictwa można wykorzystać w formie zajęć typu *blended learning*, jeśli warunki techniczne na to pozwalają.

Podsumowanie

Pandemia koronawirusa sprawiła, że nauczyciele i wykładowcy języków obcych (i nie tylko) musieli przewartościować stosowane przez nich metody nauczania i dostosować do realiów nauczania zdalnego. Ta forma pracy umożliwia wykorzystanie wielu programów i aplikacji, które mogą uatrakcyjnić zajęcia i pomóc w zapamiętaniu słownictwa. Portal WordWall oferuje duża gamę szablonów, które pozwalają na utrwalanie jednostek leksykalnych na różne sposoby. AnswerGarden pokazuje, jakie słowa z zajęć zostały zapamiętane i może się przydać do przeglądu słownictwa przed różnorodnymi formami sprawdzania wiedzy (sprawdzianem, kolokwium lub egzaminem). Memrise okazuje się pomocny w zapamiętywaniu słownictwa w nietypowy sposób – przy pomocy memów edukacyjnych. Klipy wideo i podcasty ze strony BBC Learning English przydarzą się do rozwijania umiejętności rozumienia słownictwa ze słuchu i na podstawie definicji w języku obcym, a praca z napisami z portalu Ororo TV może uwrażliwić uczących się na kontekst zastosowania danej jednostki leksykalnej.

Narzędzia, które zostały zaproponowane w artykule, stanowią ułamek tego, co można wykorzystać do nauczania i przetwarzania słownictwa podczas zajęć zdalnych. Rynek programów oraz aplikacji do nauki języka obcego wciąż się rozwija. Pandemia koronawirusa przyczyniła się do tego, że są one coraz częściej wykorzystywane. Niezależnie, czy w przyszłości zajęcia języka obcego będą prowadzone w trybie stacjonarnym, zdalnym lub hybrydowym, dobrze posiadać prawdziwy arsenał technologicznych udogodnień, które pomogą je uatrakcyjnić i ułatwić przyswajanie słownictwa. Różnorodne narzędzia, szczególnie w formie aplikacji mobilnych, coraz częściej wpisują się do kanonu nauczania języków obcych (Kukulska-Hulme i in. 2008), dlatego lepiej już teraz sprawdzić, które z nich najbardziej odpowiadają nam, a co ważniejsze – grupom, które uczymy.

Bibliografia:

Bakla, Arif i Ahmet Čekić. 2017. Using an Online Vocabulary Memorization Tool versus Traditional Vocabulary Exercises. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 5 (4), 948–966.

Bax, Stephen. 2003. CALL — Past, Present and Future. *System*, 31 (1), 13–28.

Biedroń, Adriana. 2009. Czy neurologia ma zastosowanie w dydaktyce nauczania języków obcych? W: *Problemy współczesnej dydaktyki języków obcych*, red. Mirosław Pawlak i Marek Derenowski, Bartosz Wolski, 29–40. Poznań–Kalisz: Wydział Pedagogiczno-Artystyczny w Kaliszu.

Bozkurt, Ara i in. 2020. A Global Outlook to the Interruption of Education Due to Covid-19 Pandemic: Navigating in a Time of Uncertainty and Crisis. [dostęp: 26.12.2021]. https://doi.org/10.5281/zenodo.3778083.

Brown, Douglas. 2000. *Principles of Language Learning and Teaching.* Nowy Jork: Addison Wesley Longman, Inc.

Budiarta, Komang i Made Santosa. 2020. TPS-Flipgrid: Transforming EFL Speaking Class in the 21st Century. *English Review: Journal of English Education*, 9 (1), 13–20.

Bueno-Alastuey, Camino i Katalin Nemeth. 2020. Quizlet And Podcasts: Effects On Vocabulary Acquisition. *Computer Assisted Language Learning*, 35 (7), 1–30.

Campbell, Donald i Julian Stanley, i N.L. Gage. 1963. *Experimental and quasi-experimental designs for research*. Boston: Houghton Mifflin.

Clark, Richard. (1994). Media will never influence learning. *Educational Technology Research and Development*, 42 (2), 21–29.

Clark, Richard. (1983). Reconsidering research on learning from media. *Review of Educational Research*, 53 (4), 445–459.

Celce-Murcia, Marianne. 2001. *Teaching English as a Second or Foreign Language*. Boston, Massachusetts: Heinel & Heinel Publishers.

Coady, James. 1993. Research on ESL/EFL Vocabulary Acquisition: Putting it in Context, red. Thomas Huckin i James Coady. W: *Second Language Reading and Vocabulary learning*, 3–23. Norwood: Ablex.

Gajek, Elżbieta i Anna Michońska-Stadnik. 2017. *Strategie uczenia się języków obcych w środowisku cyfrowym*. Warszawa: Instytut Lingwistyki Stosowanej.

Godwin-Jones, Robert. 2017. Smartphones and language learning. *Language Learning and Technology*, 21 (2), 3–17.

Hampel, Regine i Ursula Stickler. 2005. New skills for new classrooms: Training tutors to teach languages online. *Computer Assisted Language Learning*, 18 (4), 311–326.

Hazenberg, Suzanne i Jan Hulstijn. 1996. Defining a Minimal Receptive Second-Language Vocabulary for Non-Native University Students: An Empirical Investigation. *Applied Linguistics*, 17 (2), 145–163.

Hirsh, David i Paul Nation. 1992. What Vocabulary Size Is Needed to Read Unsimplified Texts for Pleasure? *Reading in a Foreign Language*, 8 (2), 689–696.

Hodges, Charles et al. 2020. The difference between emergency remote teaching and online learning. [dostęp: 26.12.2021]. https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergencyremote-teaching-and-online-learning.

Hulstijn, Jan. 1993. When Do Foreign-Language Readers Look Up the Meaning of Unfamiliar Words? The Influence of Task and Learner Variables. Modern Language Journal, 77 (2), 139–147.

Ipek, Ömer Faruk i Zafer Üstünbaş. 2021. Applications Used in Distance Education in English

Language Education. *Journal of English teaching*, 7 (3), 260–272.

Kojic-Sabo, Izabella i Patsy Lightbown. 1999. Students' Approaches to Vocabulary Learning and Their Relationship to Success. *Modern Language Journal*, 83 (2), 176–192.

Kozma, Robert. 1994. Will media influence learning? Reframing the debate. *Educational Technology Research and Development*, 42 (2), 7–19.

Krashen, Stephen. 1989. We acquire vocabulary and spelling by reading: Additional evidence for the input hypothesis. Modern Language Journal, 73 (4), 440–464.

Krajka, Jarosław. 2021. Teaching Grammar and Vocabulary In Covid-19 Times: Approaches Used in Online Teaching in Polish Schools During a Pandemic. The JALT CALL Journal, 17 (2), 112–134.

Kukulska-Hulme i Agnes Shield. 2008. An Overview of Mobile Assisted Language Learning: From Content Delivery to Supported Collaboration and Interaction. *ReCALL*, 20 (3), 271–289.

Kulik, James A. i Robert Bangert, i George Williams. 1983. Effects of Computer-Based Teaching on Secondary School Students. *Journal of Educational Psychology*, 75 (1), 19–26.

Laufer, Batia. 1997. The Lexical Plight in Second Language Reading. W. *Second Language Vocabulary Acquisition*. red. James Coady i Thomas Huckin, 20–34. Cambridge: Cambridge University Press.

Lowenthal, Patrick i Robert Moore. 2020. Exploring Student Perceptions of Flipgrid in Online Courses. *Online Learning*, 24 (4), 28–41.

McPherson, Michael i Lawrence Bacow. 2015. Online higher education: Beyond the hype cycle. *Journal of Economic Perspectives*, 29 (4), 135–154.

Morrison, Gary. 1994. The media effects question: 'Unresolvable' or asking the right question. *Educational Technology Research and Development*, 42 (2), 41–44.

Nadeem, Nahla. 2021. Students' Perceptions About the Impact of Using Padlet on Class Engagement: An Exploratory Case Study. *International Journal of Computer-Assisted Language Learning and Teaching*, 9 (4), 72–89.

Namaziandost, Ehsan et al. 2021. *The Effect of WeChat-Based Online Instruction on EFL Learners' Vocabulary Knowledge*. [dostęp: 27.12.2021]. https://doi.org/10.1155/2021/8825450.

Nation, Paul. 1990. *Teaching and Learning Vocabulary*. Nowy Jork: Newbury House.

Nation, Paul. 2001. *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

Nihayati, Arsyada i Lilia Indriani. 2021. EFL Students' Perspective on WhatsApp as Media of Online Teaching and Learning in Covid-19 Pandemic. *Journal of Research on Language Education*, 2 (1), 44–52.

Platzer, Hans. 2020. The Role of Quizlet in Vocabulary Acquisition. *Electronic Journal of Foreign Language Teaching*, 17 (2), 421–438.

Puentedura, Rubin. 2006. *Transformation, Technology, and Education*. [dostęp: 27.12.2021]. http://hipassus.com/resources/tte/.

Schramm, Wilbur. 1962. *What We Know about Learning from Instructional Television. In Educational Television: The Next Ten Years.* Stanford: The Institute for Communication Research.

Shrestha Sagun et al. 2021. Preparations for And Practices of Online Education During the Covid-19 Pandemic: A Study of Bangladesh and Nepal. [dostęp: 27.12.2021]. https://doi.org/10.1007/s10639-021-10659-0/.

Sutarsyah, Cucu i Paul Nation, i Graeme Kennedy. 1994. How Useful Is EAP Vocabulary for ESP? A Corpus Based Case Study. RELC Journal, 25 (2), 34–50.

Targońska, Joanna. 2017. Problematyczne obszary pracy nad słownictwem na lekcji języka obcego – próba diagnozy przyczyn słabo rozwiniętej kompetencji leksykalnej uczniów. *Języki Obce w Szkole*, 3 (2002), 30–37.

Tennyson, Robert. 1994. The big wrench vs. integrated approaches: The great media debate. *Educational Technology Research and Development*, 42 (3), 15–28.

Thornbury, Scott i Jeremy Harmer. 2002. *How to Teach Vocabulary*. Harlow: Longman.

Warschauer, Mark i Deborah Healey. 1998. Computers and Language Learning: an Overview. Language Teaching, 31 (2), 57–71.

Wilkins, David. 1972. *Linguistics in Language Teaching*. London: Edward Arnold.

Ullmer, Eldon. 1994. Media and learning: Are there two kinds of truth? *Educational Technology Research and Development,* 42 (1), 21–32.

Zhi, Qiao, i Su, Mu. 2015. Enhance Collaborative Learning by Visualizing Process of Knowledge Building with Padlet. Międzynarodowa Konferencja Innowacji Technologicznych w Edukacji, EITT 2015 [The 2015 International Conference of Educational Innovation Through Technology, EITT 2015], 221–225.

Informacje o Autorce:

Anna Mróz jest wykładowczynią w Studium Języków Obcych Uniwersytetu Opolskiego. Jej główne zainteresowania badawcze koncentrują się wokół metodyki języka obcego, a w szczególności strategii nauczania i przyswajania słownictwa, jak również wykorzystania aplikacji mobilnych i programów do nauki języka obcego.

Kontakt:

e-mail: amroz@uni.opole.pl

Adres korespondencyjny: Studium Języków Obcych UO, ul. Oleska 48, 45-052 Opole.